12. 4. 2010

ID: 61119

Vina obviněného a způsob obhajoby

Nelze usuzovat na vinu obviněného ze způsobu obhajoby, např. z toho, že obviněný záměrně vypovídal nepravdu, popíral určité skutečnosti nebo se snažil svést vyslýchající orgán na falešnou stopu apod.; takový postup by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí neviny a s vyhledávací zásadou uvedenou v § 2 odst. 2 tr. ř. To mimo jiné znamená, že nelze v rámci zjišťování skutečného stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. ř. postupovat tím způsobem, že když je v některých ohledech obhajoba obviněného vyvrácena, že je možné bez dalšího vycházet z toho, že je nepravdivá i v jiných otázkách.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 11 Tdo 525/2009, ze dne 21.10.2009)

Nejvyšší soud České republiky projednal v neveřejném zasedání dovolání podané obviněným A. Š. , proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 7 To 162/2008, jako soudu odvolacího, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 2 T 12/2008, a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 7 To 162/2008. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 a 3 tr. ř. se Vrchnímu soudu v Praze přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl v jiném složení senátu.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 2 T 12/2008, byl obviněný A. Š. uznán vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., za který byl podle § 219 odst. 1 tr. zák. za použití § 40 odst. 2 tr. zák. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou.

Proti citovanému rozsudku nalézacího soudu podal obviněný odvolání, na jehož podkladě rozhodl Vrchní soud v Praze, jako soud odvolací, rozsudkem ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 7 To 162/2008, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. z podnětu podaného odvolání zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného A. Š. rovněž uznal vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. a odsoudil jej podle § 219 odst. 1 tr. zák. za použití § 40 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon obviněného podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařadil do věznice s ostrahou.

Shora označeným rozhodnutím předcházel jednak rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 9. 2007, sp. zn. 2 T 13/2006, jednak rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 7 To 123/2007. Tato rozhodnutí však byla zrušena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 380/2008.

Podle skutkových zjištění, jak je upřesnil Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 27. 1. 2009, se obviněný shora uvedené trestné činnosti dopustil tím, že v přesně nezjištěné době, v nočních hodinách ze 4. 7. 2006 na 5. 7. 2006 v rekreační chatě v P. , katastrální území D. u S. , okr. P. , poté, co na toto místo se svojí manželkou I. Š. , přivezl poškozeného M. Z. , a poté, co společně všichni tři provozovali různé sexuální praktiky, pod vlivem alkoholu po krátké slovní rozepři

nečekaně napadl poškozeného úderem pěstí do obličeje, v důsledku čehož poškozený upadl na zem, a když se ze země zvedl, obviněný při vědomí své fyzické převahy, intenzity a způsobu útoku uchopil gumový napínák, přeložil jej napůl a v okamžiku, kdy poškozený k němu byl otočený zády, přehodil tento napínák poškozenému přes hlavu, přičemž jedna část napínáku se zachytila v otevřených ústech poškozeného a druhá spadla až na jeho krk a velkou silou jej zezadu škrtil, přičemž překonával aktivní obranu poškozeného, který se rukama snažil uvolnit škrtidlo ze svého krku, když vzhledem ke svému intelektu a vzhledem k tomu, že útočil proti části těla – krku, kde jsou uloženy životně důležité orgány, musel obviněný vědět, že může poškozenému způsobit smrt nejméně udušením, a s tímto byl srozuměn, neboť ve škrcení pokračoval až do doby, kdy poškozený v důsledku bezvědomí upadl na zem a nebyl schopen další obrany, čímž byl poškozený přímo ohrožen na životě, a tímto jednáním mu způsobil otřes mozku, zlomeninu spodiny pravé očnice, brýlový krevní výron vpravo, strangulační rýhu na krku uzavřenou vodorovného průběhu, pruhovité sedření typu strangulační rýhy na tvářích od ústích koutků oboustranně, četné tečkovité krevní výronky v kůži čela a spánků, splývající krevní výrony v očních spojivkách a četné oděrky na trupu, horních a dolních končetinách, když tato poranění si vyžádala ošetření ve Fakultní nemocnici v P. od 5. do 9. 7. 2006 a další léčení; po tomto jednání zanechal poškozeného v jeho stavu v rekreační chatě bez jakékoliv pomoci a se svojí manželkou z této chaty odjel.

Citovaný rozsudek odvolacího soudu napadl obviněný ve výroku o vině i o trestu prostřednictvím své obhájkyně JUDr. J. F. v zákonné lhůtě dovoláním, které opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. s tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Naplnění dovolacího důvodu spatřuje obviněný v tom, že v novém řízení nebyla zjištěna žádná okolnost, která by objasňovala chybějící údaje k volní složce zavinění v neprospěch obviněného, přesto byl vynesen v podstatě stejný rozsudek jako v předchozím řízení. Soud prvního stupně doplnil dokazování výslechem znalkyně MUDr. Č. a manželky obviněného I. Š. Tyto nové důkazy vnesly do skutkových zjištění nové okolnosti ve prospěch obhajoby. Obviněný nesouhlasí s tím, že výpověď I. Š. byla krajským i vrchním soudem razantně odmítnuta jako nevěrohodná. Poukazuje na to, že soud se při hodnocení její výpovědi vůbec nezabýval jejím psychickým stavem. Obviněný má za to, že svědkyni lze věřit tu skutečnost, že poškozený po útoku žil (obviněný má zřejmě na mysli, že poškozený byl při vědomí, neboť fakt, že poškozený žije, nikdo nezpochybnil). Tato skutečnost není v rozporu s dalšími provedenými důkazy. Přesný údaj, kdy poškozený upadl do bezvědomí, nelze z dosavadního průběhu dokazování zjistit. Je nesporné, že poškozený po útoku urazil pěšky poměrně dlouhou vzdálenost, mluvil se svědkem K. , říkal něco v tom smyslu, že jeho známému nějak ruplo v bedně a on ho napadl. Svědek K. také uvedl, že poškozený střídavě upadal do bezvědomí. Údaj, že poškozený projevoval známky života po ukončení útoku obžalovaného, je mimořádně důležitý pro posouzení subjektivní stránky trestného činu. Vylučuje, že důvodem obžalovaného k ukončení škrcení by bylo přesvědčení, že je zbytečné ve škrcení pokračovat, neboť poškozený je již mrtev. Za důkazní situace, kdy znalkyně z oboru soudního lékařství uvedla, že nemůže určit, zda škrcení trvalo i po upadnutí poškozeného do bezvědomí a kdy poškozený sám uvedl, že cítil povolení tlaku dříve, než upadl, lze jednoznačně uzavřít, že útok skončil dříve, než se mohl poškozený jevit jako mrtvý.

Skutková zjištění podle názoru obhajoby umožňují závěr, že k ukončení škrcení došlo z vůle obžalovaného v době, kdy poškozený nebyl v bezvědomí. Ani v řízení po zrušení věci Nejvyšším soudem nebyl zjištěn žádný motiv obžalovaného k usmrcení poškozeného Z. Naopak znalkyně z oboru soudního lékařství vypověděla, že je možná situace, že škrtidlo bylo nejprve kolem úst poškozeného a následně se částečně svezlo na krk poškozeného, takže je velice reálný motiv útoku obžalovaného, jak sám uvádí – zavřít ústa poškozenému. Obviněný namítá, že jestliže Nejvyšší soud konstatoval ve svém usnesení ze dne 3. 9. 2008, že nepokládá za správný závěr o existenci zavinění i pokud jde o nepřímý úmysl, resp. nesouhlasil s tím, že tehdejší skutkové závěry byly dostatečným podkladem pro takový právní závěr, není možné k takovým závěrům dojít nyní. Pokud došlo ke

změnám skutkových zjištění, bylo to ve prospěch obhajoby. Obviněný setrvává na své opakovaně vyjádřené námitce, že soud dovodil ve vztahu k jeho zavinění pouze vědomostní složku, zatímco srozumění s možným smrtelným následkem nebylo prokázáno. Na závěr ještě podotýká, že Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 27. 1. 2009 nerespektoval názory Nejvyššího soudu týkající se objasnění subjektivní stránky trestného činu vyslovené v usnesení ze dne 3. 9. 2008, spíše s nimi polemizoval. Z napadeného rozhodnutí také není jasné, jak odvolací soud naložil s návrhem obhajoby na doplnění dokazování výslechem svědka M. Z.

Obviněný navrhl závěrem svého dovolání, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a sám uznal obviněného vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. a uložil mu přiměřený trest nespojený s odnětím svobody.

K dovolání obviněného se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Ten po shrnutí předchozího řízení a obsahu obviněným podaného dovolání uvedl, že při novém projednání oba soudy postupovaly v souladu s § 265s tr. ř., přičemž v novém řízení nedošlo k takové změně rozhodnutí, která by byla ve prospěch obviněného. Soudy obou stupňů rozhodnutí řádně odůvodnily. Okolnosti zjištěné dokazováním byly pojaty do precizovaného výroku o vině tak, aby lépe vystihovaly jednotlivé obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu spáchaného obviněným, zejména subjektivní stránku.

Vzhledem k tomu navrhl státní zástupce závěrem svého vyjádření, aby Nejvyšší soud České republiky odmítl obviněným podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, a toto rozhodnutí učinil v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř.], že bylo podáno v zákonné lhůtě, jakož i na místě, kde je lze učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a že bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.].

Vzhledem k tomu, že nyní napadená rozhodnutí, jak již bylo uvedeno, učinily soudy v řízení následujícím po zrušení předchozích rozhodnutí Nejvyšším soudem, který přikázal soudu prvního stupně, aby věc znovu projednal a rozhodl, bylo podstatou přezkoumání věci na podkladě současného dovolání a důvodů, které v něm byly uvedeny, zjištění, zda soudy odstranily vady vytýkané ve zrušovacím rozhodnutí, respektovaly v něm vyslovené právní názory a požadavky na doplnění věci. Zjistil přitom, že soudy nepostupovaly podle pokynů Nejvyššího soudu důsledně a že nyní napadená rozhodnutí trpí stejnými nedostatky jako rozhodnutí předcházející.

Podstatou výtek Nejvyššího soudu byly pochybnosti o správnosti závěru o volní složce subjektivní stránky pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., jímž byl obviněný uznán vinným, a nevyloučení možnosti, zda za důkazní situace, kterou měly soudy k dispozici, nepřipadá v úvahu zánik trestnosti ve vztahu k uvedenému trestnému činu z důvodu dobrovolného upuštění od dokonání pokusu podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. Zde pro stručnost Nejvyšší soud odkazuje na odůvodnění svého usnesení ze dne 3. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 380/2008.

Zcela zásadní v této věci je zohlednění prokázané skutečnosti, že obviněný na základě vlastní vůle přestal poškozeného škrtit a že v důsledku toho nedošlo ke smrti poškozeného. Nejvyšší soud nepokládal za dostatečně vysvětlenou argumentaci krajského soudu, „že ke zmíněnému následku nedošlo, nebylo zásluhou obviněného, ale tím, do jakého stádia se poškozený dostal a jevil se jako mrtvý“.

K těmto zásadním otázkám nyní krajský soud po doplnění dokazování o výslechy svědkyně manželky obviněného I. Š. a znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, opět dopěl k závěru o

tom, že obviněný věděl, že svým jednáním může způsobit smrt a že byl s tímto následkem srozuměn. Konkrétně krajský soud uvedl k těmto svým závěrům na různých místech odůvodnění svého rozsudku mimo jiné toto: „škrcení jako mechanismus vedoucí k usmrcení člověka, je jednání vždy chtěné, směřující k jedinému cíli, neboť při něm dochází k uzávěru toku okysličené krve do mozku k uzávěru dýchacích cest. Obžalovaný ve svém jednání ustal tehdy, když poškozený upadl do bezvědomí a evidentně se jevil jako mrtvý, neboť prodělal již druhé stadium dušení a nebylo vyloučeno, že se nacházel již ve třetím stadiu dušení. K tomu je třeba připomenout, že obžalovaný se dále o osud poškozeného nestaral a ponechal jej jeho osudu bez pomoci“ (str. 24). „Obžalovaný vzhledem ke svému intelektu, vzhledem k charakteru útoku, vzhledem k jeho nepředvídatelnosti a intenzitě, vzhledem k použitému škrtidlu vzhledem k fyzické převaze, při níž snadno mohl překonat jakýkoliv odpor poškozeného, vzhledem k délce útoku nemohl počítat s tím, že poškozeného neusmrtí. V konkrétním případě obžalovaný již prvním útokem proti obličeji poškozeného naznačil, co je cílem jeho jednání. I přes tento útok a i přes fyzické disproporce pokračoval ve výše popsaném útoku škrcením. Bylo bez jakýchkoli pochybností prokázáno, že poškozeného škrtil až do okamžiku, kdy poškozený upadl do bezvědomí a nebyl schopen jakékoli obrany. Jistě nemůže být na soudu požadován závěr, že v tom samém okamžiku, kdy poškozený upadl do bezvědomí, toto obžalovaný zaregistroval a ve stejném okamžiku se svým jednáním ustal, neboť dospěl k závěru, že pokud by v něm pokračoval, způsobí trestně právní následek. Vždyť ze závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, vyplývá, že ani lékař tím méně pak laik nemůže odhadnout následky škrcení, resp. fází, ze které již není úniku“(str. 25 – 26). Soud je toho názoru, že počátečním cílem obžalovaného nebyla smrt poškozeného, ale jeho další činnost svědčí, že byla naplněna též volní složka zavinění, kterým bylo srozumění s možným následkem (str. 26). Bylo by jistě absurdní považovat útěk obžalovaného z chaty, kde ležel po jeho výrazném útoku poškozený v bezvědomí, odklizení jeho osobních věcí, za činnost, kterou by odstraňoval nebezpečí, které vzniklo z podniknutého pokusu ve smyslu ustanovení § 8 odst. 3 tr. zák.

Podle názoru Nejvyššího soudu jde o pouhé spekulativní závěry o subjektivní stránce činu obviněného, které nejsou dostatečně podloženy provedenými důkazy. Těch je v této věci o rozhodujících skutečnostech naprostý nedostatek. Ostatně krajský soud ani přesně nevysvětlil, proč vlastně obviněný na poškozeného tak razantním způsobem zaútočil, ač podle jeho zjištění neměl záměr jej usmrtit. Nelze nevidět, že krajský soud sice připouští v jednání obviněného jen nepřímý úmysl – srozumění s následkem smrti, ale další úvahy o právním významu rozhodnutí o ukončení škrcení posuzuje z toho hlediska, jako by obviněný předtím jednal s cílem obviněného usmrtit. Ke správnému pochopení věci je třeba si právě uvědomit logické zákonitosti vyplývající v posuzovaném případě ze zjištění soudu, že obviněný nejednal s cílem poškozeného usmrtit, ale že jeho útok byl patrně jen spontánní reakcí na verbální projev poškozeného, která měla povahu snahy obviněného poškozeného potrestat za jednání, které se obviněného významně dotklo, byl projevem vzteku obviněného ovlivněného alkoholem a měl povahu afektu, resp. zkratkovité reakce vzniklé v jeho značném emočním vypětí při podstatně snížených ovládacích schopnostech přibližně o dvě třetiny (tady je možno odkázat na závěry znaleckého posudku a jeho dodatku z oboru zdravotnictví odvětví psychiatrie, psychologie a sexuologie). Na pachateli jednajícím z takového důvodu a v takovém rozpoložení, nelze požadovat nějaké racionální úvahy mající charakter přesného plánu útoku v tom směru, do jakého konce jej dovede a jak dlouho bude trvat. Takový pachatel jedná v afektu a není vyloučeno, že si hrozící následek a své neztotožnění s ním uvědomí až tehdy, kdy poškozený přestává klást odpor, resp. klade odpor méně intenzivní, tedy ve chvíli, kdy se zřetelně objevují první příznaky nastupujícího kritického stavu, zalekne se toho a ustane v dalším jednání v době, kdy jde objektivně pouhým přerušením útoku následku zabránit. Rovněž přerušení škrcení bylo spontánním jednáním, které nelze poměřovat z hlediska toho, jak obtížné je i pro lékaře odhadnout, kdy je nutno se škrcením přestat, aby nedošlo k následku smrti. Obviněný si v okamžiku, kdy se škrcením ustal, sice patrně nemohl být zcela jist, že to postačí k zabránění smrti poškozeného, ale na druhé straně si ani nemohl být jistý, že je obviněný mrtvý. Jisté z hlediska možného pohledu obviněného bylo pouze to,

že přerušení útoku rozhodně nemůže přispět ke zhoršení situace, naopak jedině prospět k zabránění následku, který ve smyslu zákonného ustanovení o přímém úmyslu podle zjištění soudu nechtěl. Podstatné je podle názoru Nejvyššího soudu, že okamžitě, kdy poškozený ustával v odporu a podklesl (srov. výpověď poškozeného i výpověď obviněného), obviněný povolil škrtidlo a zejména, že objektivně povolení a odstranění škrtidla bylo to, co jednoznačně vedlo k záchraně života poškozeného. Obecněji řečeno, v případě, kdy pachatel škrtí poškozeného s vědomím, že svým jednáním může způsobit smrt, nikoliv však se záměrem jej usmrtit, přičemž jde o jednání v afektu, je nutno posuzovat otázku jeho srozumění se smrtelným následkem podle rozhodnosti a průběhu jeho útoku. V tomto případě sice důkazy nasvědčují tomu, že byl útok v počátku rozhodný, neboť obviněný důrazně překonával odpor poškozeného, ale na druhé straně ve svém útoku přestal okamžitě při prvním výrazném náznaku vzniku hrozícího následku. K tomu je třeba ještě dodat, že škrcení je útok proti oběti, který má oproti jiným útokům směřujícím k usmrcení svá důležitá specifika. Na rozdíl např. od útoku střelnou či bodnou zbraní, kdy, dojde-li k útoku, jde zpravidla o tzv. pokus ukončený, není hranice mezi ukončeným pokusem a pokusem neukončeným nijak objektivně ohraničena. Pokud nedojde k následku smrti, může postačit k tomu, aby pachatel zabránil následku přerušil své jednání.

Podle názoru Nejvyššího soudu je v této věci s ohledem na to, co už bylo výše řečeno, důležité pečlivě vymezit okamžik, kdy obviněný přestal poškozeného škrtit, a to z toho hlediska, jak se v té chvíli stav poškozeného mohl obviněnému jevit. Poškozený, z jehož výpovědi krajský soud vycházel, přesně uvedl: „cítil jsem, že mi něco řeže přes ústa a přes krk, na krku mě to škrtilo a v ústních koutcích mě to řezalo do tváří. Připadalo mi to jako stočený šátek nebo stočené tričko, bylo to něco hrubého. Já jsem otevřel pusu, aby to zajelo trochu dál, abych mohl dýchat a ruce jsem tlačil pod škrtidlo na krku, dlaněmi od krku. Cítil jsem, že se to furt utahuje, ruce jsem nacpal, co nejvíce to šlo pod škrtidlo, téměř až tak, že to škrtidlo bylo v úrovni zápěstí. Potom se mi zamotala hlava a povolilo to, já jsem upadl na zem a dál již nic nevím“. Obviněný k tomu uvedl: Najednou cítím, že mi podklesl, tak jsem na to koukl, tak jsem mu to sundal. Z těchto výpovědí vyplývá, že byť mohla ztráta vědomí u poškozeného, pokud k ní došlo, a následující pád na zem nastat krátce nebo téměř ve stejný okamžik, kdy obviněný škrtidlo povolil, rozhodně to nemohlo předcházet rozhodnutí obviněného se škrcením přestat. Důvodem takového rozhodnutí skutečně mohlo být ustávání odporu poškozeného v souvislosti s jeho ochabováním, popř. se snižující se agresivitou obviněného, která se vyčerpala po intenzivním fyzickém útoku. Ostatně skutečnost, že oběť upadla do bezvědomí, neznamená ještě, že u ní nastala smrt. To je věc obecně známá. Pokud jde o posouzení možných vědomostí obviněného o průběhu a možných následcích škrcení není možno na jedné straně dovozovat, že jedinou laickou představu o těchto věcech lze předpokládat tu, že jestliže někdo někoho rdousí (škrtí), a taková činnost trvá delší dobu a je dostatečně intenzivní, že takový pachatel musí vědět, že může způsobit smrt, jak to činí Vrchní soud v Praze (č. l. 8 odůvodnění rozsudku), aniž by bylo nutné připustit, že na druhé straně z této znalosti logicky vyplývá znalost, že netrvá-li škrcení potřebnou dobu (např. jestliže se včas přeruší) a není dostatečně intenzivní smrt způsobit nemůže.

Pokud krajský soud vycházel ze závěru, že obviněný přestal poškozeného škrtit proto, že se domníval, že jej již usmrtil, je k tomu možno kromě toho, co bylo výše uvedeno, říci, že takovýto důvod by logicky vysvětloval spíše jednání útočníka, který jedná se záměrem usmrtit poškozeného, a další jednání se mu jeví zbytečné, neboť má zato, že dosáhl svého. V případě jednání pachatele, který tento záměr nemá, pouze jedná v silné emoci s vědomím, že smrt může způsobit, přicházejí v úvahu i pro pachatele příznivější důvody ukončení škrcení, jak to bylo popsáno výše.

Dále je třeba si při posuzování této věci uvědomit, že v trestním řízení musí být vina obviněného prokázána na základě důkazů, provedených v souladu s trestním řádem. Nelze usuzovat na vinu obviněného ze způsobu obhajoby, např. z toho, že obviněný záměrně vypovídal nepravdu, popíral určité skutečnosti nebo se snažil svést vyslýchající orgán na falešnou stopu apod.; takový postup by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí neviny a s vyhledávací

zásadou uvedenou v § 2 odst. 2 tr. ř. (č. 38/1968 – II Sb. rozh. tr.). To mimo jiné znamená, že nelze v rámci zjišťování skutečného stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. ř. postupovat tím způsobem, že když je v některých ohledech obhajoba obviněného vyvrácena, že je možné bez dalšího vycházet z toho, že je nepravdivá i v jiných otázkách. Vždy je třeba jeho tvrzení ověřit jinými důkazy. V této věci se nesprávný postup při zjišťování skutečného stavu věci projevil i tím, že soud, pokud považoval obhajobu v některém směru za vyvrácenou, přiklonil se k verzi pro obviněného zcela nepříznivé, nezabýval se otázkou, zda důkazy nepřipouštějí jiné vysvětlení, které by sice plně neodpovídalo tvrzení obviněného, ale bylo ve shodě s podstatou jeho obhajoby jako celku, že neměl v úmyslu, a to ani nepřímém, poškozeného usmrtit. Sám krajský soud upozorňuje na to, že obviněný se k věci vyjadřoval pozdě, kdy ve svých tvrzeních reagoval na výsledky dokazování tak, že je přizpůsoboval ve svůj prospěch. Mohl to přehnat a snažit se situaci uvádět pro sebe co nejpříznivější a některé věci nedocenit. Ostatně jeho přístup k vlastní výpovědi se jeví jako výrazně ovlivněný zvolenou taktikou jeho obhájců. Podle názoru Nejvyššího soudu mohl, pokud by vypovídal od začátku řízení a připustil některé okolnosti jevící se tehdy pro obhajobu ne tolik výhodné, mohlo se posuzování věci orgány činnými v trestním řízení vyvíjet jinak.

V tomto směru jsou podle názoru Nejvyššího soudu nepodložené závěry, že se obviněný nepřesvědčil, zda poškozený žije a z místa uprchl. Krajský soud poté, co dospěl k závěru, že je vyvrácena obhajoba obviněného, že poškozený hned po ukončení útoku s obviněným mluvil a dokonce se pohyboval po chatě, nevěnoval pozornost tomu, zda nepřichází v úvahu takový průběh děje, kdy by mohlo být z chování poškozeného, resp. jeho fyzického stavu, obviněnému dostatečně patrno, že je poškozený živý a že již není v ohrožení života. Např. pravidelně dýchá, leží tak, aby mu nic v dýchání nebránilo, apod. Přitom pro to, že obviněný okamžitě odešel z chaty není žádný důkaz. Zde je třeba připomenout, že objektivně nebylo k tomu, aby byl zachován život poškozeného třeba žádné odborné pomoci. Obviněný přežil škrcení vlastně bez významných fyzických následků a rovněž ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, je zřejmé, že stadium dušení, do kterého se poškozený dostal, umožňovalo „návrat k životu“ bez pomoci jiného. Zde je nutno připomenout, že kromě výpovědí obviněného a jeho manželky, neexistují žádné důkazy o tom, co se v chatě po útoku obviněného přesně dělo. Je vysoce pravděpodobné, že obviněný jednal ve zmatku, a z obav z následků, které pro něho jeho jednání kritického večera může mít, ale to samozřejmě i v případě, že poškozený útok přežije. V tomto směru nejsou přesvědčivé ani úvahy soudu o významu odstraňování věcí poškozeného z chaty. Je nutné si přitom uvědomit, že dokud se v chatě nacházel poškozený, o němž si podle názoru krajského soudu obviněný měl myslet, že je mrtev, nemělo odstranění jeho věcí žádný význam. Ostatně důkazy, které vedly krajský soud k závěru o vyloučení obhajoby obviněného o chování poškozeného po útoku, nejsou podle názoru Nejvyššího soudu jednoznačné. Poškozený si na nic po skončení útoku nepamatuje až do doby, kdy se ocitl v nemocnici, přitom je zřejmé, že se po chatě a po cestě na místo, kde se střetl se svědkem K. , dostal sám a že v té době musel být při vědomí. Ostatně svědek K. uvádí, že i v autě poškozený střídavě jakoby upadal do bezvědomí a chvílemi se probíral. Je tedy zcela otevřená otázka, v jakých chvílích ve vytčeném čase byl při vědomí a v jakých nikoli, popř. jak se mohl jeho stav jevit obviněnému. Krajský soud vycházel při svých závěrech z výpovědi znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství. Ta k tomu na přímý dotaz v hlavním líčení uvedla: „Obecně, aby po krátkodobém bezvědomí se probral a takhle chodil, tak ano, to je možné, ale určitě by nenásledovala takhle dlouhá porucha vědomí s amnézií tak, jak u něj bylo zjištěno. Nelze předpokládat, že se probere, normálně chodí a pak, aniž by následovalo cokoliv dalšího, by upadl do bezvědomí. Není možné, že by po škrcení upadl do bezvědomí pak se probral a odpoledne upadl opět do bezvědomí. Ta amnézie svědčí pro to, že to bezvědomí bylo spíš delší.“ Zde se nabízí podle názoru Nejvyššího soudu otázka, zda právě takový neurčitý stav, jaký byl u něho pozorován v autě, nemohl nastat i po útoku a obviněný, aby svoje chování přesvědčivěji odůvodnil jeho chování popsal jako více „živé“. V každém případě závěry znalkyně zatím nevyznívají natolik přesvědčivě, aby z nich mohly být vyvozovány tak kategorické závěry, které učinil v neprospěch obviněného krajský soud. Výslech znalkyně, pokud měl být brán za jednoznačný důkaz o

uvedených okolnostech, měl být v těchto směrech doplněn.

To jsou skutečnosti rozhodující i pro posuzování případné otázky splnění podmínek zániku trestnosti z důvodu upuštění od dokonání pokusu, pokud by bylo nutné případ posuzovat i z toho hlediska. Rozhodně nelze souhlasit s právním názorem, že v posuzovaném případě je použití ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. vyloučeno proto, že obviněný nezajistil poškozenému odbornou lékařskou pomoc. Podle ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. trestnost pokusu trestného činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z podniknutého pokusu. K tomu je především nutno uvést, že chráněným zájmem je zde myšlen zájem, proti kterému směřuje pokus, tedy v případě pokusu trestného činu vraždy život poškozeného, nikoli zájmy další, např. jeho úplné zdraví. V posuzovaném případě podle názoru Nejvyššího soudu šlo o to přerušit škrcení, odstranit škrtidlo a zajistit takovou polohu poškozeného, aby mu nebránilo nic v dýchání, popř. zabránit, aby na poškozeného působily některé jiné nepříznivé vlivy. Zajišťovat odbornou lékařskou pomoc nebylo z hlediska splnění podmínek citovaného ustanovení o zániku trestnosti třeba. To jednoznačně vyplynulo z dalšího průběhu událostí. Uvažovat nad tím, zda to mohl obviněný s jistotou vědět, není nutné, neboť to pro posouzení věci nemá význam. Rozhodující je zjištění, resp. na druhé straně vyloučení závěru, že věděl o okolnostech, které byly za daných okolností pro „návrat poškozeného k životu“ podstatné. Pro úplnost je k tomu možno dodat, že případná snaha obviněného zajistit poškozenému lékařskou pomoc, by v podobném případě mohla mít význam pro posouzení dobrovolnosti upuštění od dokonání pokusu, jestliže by bylo obviněnému prokázáno jednání v přímém úmyslu. Pak by totiž mohla být aktivita obviněného v tomto směru významná jako argument pro závěr o tom, že obviněný skutečně změnil názor a že si nepřál, aby poškozený zemřel. V případě, kdy by pachatel mohl být s následkem smrti nanejvýš srozuměn, nemá aktivita obviněného v odstraňování nebezpečí zjevně nad rámec objektivně potřebných opatření z hlediska hodnocení dobrovolnosti upuštění od dokonání činu takový význam. Obecně je k tomu třeba dodat, že zákonodárce se snaží slibem beztrestnosti motivovat pachatele k tomu, aby si dokonání činu ještě rozmyslel. Přednost je tak dána záchraně chráněného statku před potrestáním pachatele. Orgány činné v trestním řízení by měly splnění podmínek zániku trestnosti proto v jednotlivých případech posuzovat tak, aby bylo možno aplikovat toto ustanovení bez zbytečných omezení a vytvořily se tak co nejlepší podmínky pro motivaci pachatelů upustit od dokonání činu i v jiných případech, a ne naopak hledat důvody, proč jeho použití vyloučit, přestože v důsledku dobrovolného jednání pachatele k následku hrozícího z podniknutého pokusu nedošlo.

K projednání věci krajským soudem po zrušení předcházejících rozhodnutí Nejvyšším soudem je nutno ještě uvést, že měl podle pokynů Nejvyššího soudu vyjádřených v předcházejícím rozhodnutí řízení doplnit i o dokazování zaměřené na zjištění závažnosti zranění poškozeného a následků tohoto zranění. Uvedený pokyn byl sice podmíněn tím, jak se vyvinou nové skutkové a právní závěry krajského soudu, avšak ty vzhledem k tomu, co bylo uvedeno shora, neměly být takové, aby krajský soud opravňovaly k tomu, že jde o situaci, kdy důkaz nebylo nutné provést.

Uvedené nedostatky ve skutkových zjištěních a vyslovených právních názorech nenapravil ani Vrchní soud v Praze napadeným rozhodnutím. Navíc podle názoru Nejvyššího soudu jeho hodnocení výsledků provedeného dokazování se jeví s ohledem na použitou argumentaci odůvodnění jako jednostranné, do určité míry osobní a může vzbuzovat pochybností o objektivitě senátu, který ve věci opakovaně rozhodoval. Zde je možno např. poukázat na expresivní vyjadřování stran svědecké výpovědi manželky obviněného. Podle vrchního soudu „je výslech svědkyně naprostá katastrofa (tedy z hlediska její věrohodnosti, aby to bylo zřejmé) …. Svědkyně odpapouškovala asi tři věty, které jí patrně kdosi naučil“. K tomu je třeba připomenout, že šlo o výslech, který při předchozím rozhodování odmítl vrchní soud provést s tvrzením, že by svědkyně nevypovídala pravdu, přičemž tento postup mu byl Nejvyšším soudem vytknut. Pokud jde o použitou argumentaci, Nejvyšší soud

ještě dodává, že je samozřejmě možné, aby se soud vnitřně neztotožnil s názory nadřízeného soudu, který rozhodoval o opravném prostředku. Zpochybňovat tyto názory, pokud odkazují na okolnosti svědčící ve prospěch obviněného, a to znevažujícím způsobem, jakým to učinil Vrchní soud v Praze v napadeném rozhodnutí, však nemá v odůvodnění rozhodnutí soudu, jímž se rozhoduje o vině a trestu obviněného místo. Takový postup je důvodně způsobilý u obviněného vyvolat pochybnosti o nepodjatosti senátu ve vztahu k jeho osobě i k věci. To je ostatně naznačeno i v námitkách obviněného uvedených v dovolání.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání obviněného je v uvedených otázkách opodstatněné, zrušil podle § 265 k odst. 1, 2 tr. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu. Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. Nejvyšší soud zrušil rovněž další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1, 3 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl v jiném složení senátu.

Vrchní soud v jiném složení senátu se bude věcí znovu zabývat a napraví shora vytčené nedostatky. To znamená, že znovu projedná odvolání obviněného a posoudí věc i s ohledem na názory Nejvyššího soudu vyslovené v tomto rozhodnutí. Nejvyšší soud k tomu připomíná, že rozbor věci uvedený v tomto jeho rozhodnutí se zabývá krajními mezemi možnosti zjištění skutkového stavu opravňujícího k závěrům, ke kterým zatím dospěly oba soudy. Rozhodně Nejvyšší soud nechtěl naznačit, že v dalším řízení není nutné se zabývat i dalšími aspekty obhajoby obviněného obsaženými v námitkách uvedených v jeho odvolání i dovolání. Bez významu by při posuzování skutkových i právních otázek neměla být ani skutečnost, že objasnění celé této věci je od počátku mimořádně obtížné s ohledem na charakter důkazů, které jsou k dispozici, i s ohledem na neobvyklost případu. Závěry o nejvýznamnějších okolnostech činu se činí z výpovědi poškozeného, která je, právě s výjimkou popisu vlastního útoku obviněného, označena znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, jako nevěrohodná. Některé okolnosti týkající se projednávané věci přitom zůstaly neobjasněny, např. to, že na zápěstích poškozeného byly stopy, které mají charakter stop vzniklých použitím pout, jakož i průběh sexuálních vztahů mezi poškozeným, obviněným a manželkou obviněného, svědkyní Š.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)
- Právní styk s cizinou (exkluzivně pro předplatitele)
- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení
- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)